

Consultatie NMK

Circulair beleid moet teruggedraaid worden

Mijn belangrijkste probleem met het concept Nationaal Milieubeleidskader is dat circulair ondernemen en beleid blindelings gezien worden als de optimale aanpak voor alle milieu- en duurzaamheidsproblemen. In de praktijk blijkt dat echter vaak niet te kloppen. Daarnaast kampt circulair opereren met een moeizame marktacceptatie. Het breed inzetten op circulariteit zou wel eens kunnen uitlopen op het niet op tijd halen van de daarmee nagestreefde milieudoelen.

Dubieuze milieclaims

Het circulair beleid heeft onder andere als doel uitputting van schaarse materialen te voorkomen, maar deze doelstelling is gebaseerd op een verkeerde inschatting van de schaarste van materialen. Er is echter op dit moment geen wetenschappelijk geaccepteerde theorie die uitputting van grondstoffen binnen afzienbare tijd voorspelt. In de praktijk blijkt de grondstoffengewinnings-technologie zodanig voort te schrijden dat steeds voorkomens van lager gehalte economisch winbaar blijken wanneer de hoogste kwaliteit uitgeput is. Bovendien worden op de lange termijn in reële termen (voor inflatie gecorrigeerde prijzen) grondstoffen in de loop der tijd en op de lange termijn goedkoper (zie Arndt ea. 2017). De contra-intuitive conclusie is dat door grondstoffen te gebruiken ze makkelijker beschikbaar komen.

Verder wordt de circulaire economie geacht milieuverontreiniging te bestrijden. Het stimuleren, dan wel voorschrijven van circulair ondernemen en consumeren breekt echter met het voorheen gehanteerde principe bij voorkeur te reguleren met doelvoorschriften en zo min mogelijk met middelvoorschriften. De vervuilers kunnen dan zelf de middelen kiezen die het goedkoopst het doel halen. Dit stimuleert de innovatie. Bij circulair ondernemen blijft een bepaalde stand van de techniek langer in roulatie, hetgeen de innovatie vertraagt, dus ook milieu-innovatie.

Indien bijvoorbeeld een auto d.m.v. zogenaamde 'remanufacturing' terug in nieuwstaat gebracht wordt, dan is dat de nieuwstand van zoveel jaar geleden als deze auto op de markt kwam, terwijl de milieu-eisen voor nieuwe auto's voortdurend bijgesteld worden.

Tijdens de verpakkingendiscussie begin negentiger jaren bleek bijna geen enkele herbruikbare verpakking milieutechnisch beter dan eenmalige verpakking, indien het complete systeem waarin de verpakking functioneert geanalyseerd wordt.

Bijvoorbeeld bij verse melk bleek het bekende kartonnen pak zo efficiënt in transport, koeling en voorkoming van bederf dat de glazen of kunststof statiegeldfles geen noemenswaardig milieuvoordeel bleek te hebben.

Deze lessen zijn bij de huidige beslissers t.a.v. circulair inkopen kennelijk niet bekend. In een recente publicatie van Rijkswaterstaat over circulaire kantoorinrichting wordt gesteld:

“Het bleek overigens makkelijker om de besparingen te kwantificeren dan om de milieu-impact te kwantificeren. Dit laatste doet het opgeleverde rapport 'De route naar een circulaire kantoorinrichting' dan ook maar heel beperkt. Dit bleek gedurende de rest van het traject overigens geen groot probleem: men nam vanzelf aan dat de milieu-impact substantieel zou zijn.”

(Rijkswaterstaat, 2020, p. 5.)

Problematische marktacceptatie

Naast het dubieuze milieuvoordeel is een andere reden om voorzichtig te zijn met circulair produceren en consumeren dat in de praktijk blijkt dat het lastig is circulaire businessmodellen in de markt te zetten, zowel door terughoudendheid bij de producenten als de consumenten.

Amerikaanse tapijtfabrikant Interface, circulair pionier, merkte dit toen het medio negentiger jaren probeerde vloerbedekking te leasen aan bedrijven en educatieve instellingen. Het bleek dat de inkopers van hun potentiële klanten het heel moeilijk vonden de offerte te beoordelen. De onderliggende oorzaak was dat het niet mogelijk bleek de recycling van uitgediende vloerbedekking economisch rendabel te maken (Heal, 2008, pp. 137-144). Inmiddels is dit laatste overigens wel gelukt.

Een dergelijke problematiek, maar dan in de omgekeerde richting, blijkt ook aan de orde te zijn bij het circulair tenderen van kantoormeubels door de Nederlandse Politie waar ondanks de lange voorbereidingstijd de potentiële inschrijvers zoveel vragen en kritiek hadden dat de tender 8 november 2019 stopgezet werd (OfficeRepublic, 2019).

In een sector met grote innovatiesnelheid m.b.t. de primaire functie kan marktacceptatie van een circulair model problematisch zijn omdat de richting en technische consequenties van de innovatie moeilijk te voorspellen zijn en de primaire functionaliteit van het gerecyclede/geüpgrade product en prijs van de upgrade zeer geringe klanttevredenheid oplevert. Dit zien we bij de Nederlandse Fair Phone (Marien, S., 2020).

Tenslotte kan de marktacceptatie van een bepaald circulair project in de loop van de tijd wijzigen, bijvoorbeeld doordat het in de markt gezet is op een moment dat de prijs van de gebruikte grondstoffen hoog en stijgend was, maar daarna weer daalde. Dit gebeurde het afgelopen decennium onder andere met de zeldzame aarden. In tijden van lage en/of dalende prijzen van recyclebare producten gaan circulaire spelers failliet omdat zij niet meer kunnen concurreren met 'lineaire' spelers, tenzij de overheid beschermende maatregelen neemt, of nemen hun toevlucht tot bedrog.

Conclusie

We zullen dus terug moeten naar op milieu- en duurzaamheidsimpact gebaseerd beleid en de markt laten bepalen hoe de doelstellingen het best gehaald kunnen worden. Het voorschrijven van een bepaalde manier van werken is slechts opportuun wanneer het op een andere manier niet mogelijk is te controleren of de opgelegde doelstellingen bereikt worden.

Aangezien Nederland gecommitteerd is aan het Europese Circulaire Economiebeleid zal op dat niveau eveneens een omslag in het denken dienaangaande gerealiseerd moeten worden.

Ik ben gaarne bereid deze visie nader toe te lichten en te documenteren.

Referenties:

Arndt, N.T., L. Fontboté, J.W. Hedenquist, S.E. Kesler, J.F.H. Thompson, D.G. Wood, 2017: Future Global Mineral Resources, Geochemical Perspectives Volume 6, Number 1 – April 2017, <https://www.geochemicalperspectives.org/online/v6n1>

Heal, G. M., 2008: When Principles Pay: Corporate Social Responsibility and the Bottom Line, Colombia University Press.

Marien, S., 2020: Opinie: Fairphone is eerlijk voor arbeider en planeet, niet voor gebruikers, <https://androidworld.nl/nieuws/opinie-fairphone/>.

OfficeRepublic, 2019: Politie stopt aanbesteding kantoormeubilair,
<https://officerepublic.news/2019/11/politie-stopt-aanbesteding-kantoormeubilair/>

Rijkswaterstaat, 2020: Geleerde lessen inkooptraject circulaire kantoorinrichting,
<https://www.pianoo.nl/nl/document/17858/geleerde-lessen-inkooptraject-circulaire-kantoorinrichting-rijkswaterstaat>